

Levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning

Slutrapport regeringsuppdrag 2024:4

2024

Levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning

Slutrapport regeringsuppdrag 2024:4

Producent SCB, Statistiska centralbyrån
Avdelningen för social statistik och analys
Solna strandväg 86, 171 54 Solna
010-479 40 00

Förfrågningar Susanne Zander
+46 10 479 41 19
susanne.zander@scb.se

Du får kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet. Vi vill dock att du uppger källa på följande sätt: Källa: SCB 2024. Levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning Slutrapport regeringsuppdrag 2024:4 **Living conditions for people with disabilities Report from government assignment 2024.**

Producer Statistics Sweden, Department of Social Statistics and Analysis
SE-171 54 Solna, Sweden
+46 10 479 40 00

Enquiries Susanne Zander
+46 10 479 41 19
susanne.zander@scb.se

You may copy and otherwise reproduce the contents in this publication. However, remember to state the source as follows:
Source: Statistics Sweden 2024, Living conditions for people with disabilities Report from government assignment 2024.

[URN:NBN:SE:SCB-2024-LEOVRBR2404_pdf](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:se:scb-2024-leovrbr2404_pdf)

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se
This publication is only available in electronic form on www.scb.se

Förord

Den 2 september 2021 gav regeringen SCB ett uppdrag angående statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Inom uppdraget har SCB haft omfattande kontakter med andra myndigheter och med civilsamhällets organisationer. Vilken statistik det finns behov av skiljer sig åt mellan olika intressenter men att det finns ett behov av mer och ytterligare kunskap är gemensamt för alla. SCB vill kunna spela en större roll i arbetet med att belysa levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Vi kan göra detta genom att bidra till att komplettera befintliga undersökningar med såväl ny som registerbaserad statistik.

I den här rapporten föreslår vi bland annat att SCB får i uppdrag att samordna statistiken om personer med funktionsnedsättning. Vi föreslår också att SCB får uppdraget att vidareutveckla och hålla ett registerbaserat mått som relaterar till funktionsnedsättning. Måttet bygger på uppgifter om insatser inom många områden som utbildning, arbetsmarknad, sociala frågor m.m. som kommer från såväl kommuner som staten. Genom det nya registerbaserade måttet menar vi att SCB kan bidra till bättre underlag för att följa upp funktionshinderspolitikens mål men även andra politikområden. Det möjliggör jämförelser mellan personer som har insatser och personer som inte har insatser, och det medger analyser av små grupper, t.ex. barn som lever i familjer med låg inkomststandard. De insatser som ingår är företrädesvis rättighetsbaserade och förslaget utgår bland annat från behovet av att kunna följa upp barnkonventionen och konventionen om lika rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Uppdragets genomförande har letts av Anna Nyman, följd av Åsa Vernby och Susanne Zander men många personer på SCB och andra myndigheter har bidragit med sin tid och sin kompetens,

SCB 31 januari 2024

Joakim Stymne
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	5
Inledning	6
Disposition	7
Bakgrund	8
Att mäta funktionsnedsättning	8
SCB:s arbete med statistik om personer med funktionsnedsättning	9
Uppdrag att utveckla statistik från urvalsundersökningar	9
SCB:s uppdrag 2021–2024 om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning	12
Utvärdera föreslagen definition av funktionsnedsättning i ULF	12
Redovisa statistik över levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning från ULF	14
Utvecklingen av ett mått om funktionsnedsättning baserat på register	15
Olika sätt att mäta funktionsnedsättning.....	17
Andra uppdrag av relevans	20
Fortsatt arbete på SCB med statistik om personer med funktionsnedsättning	21
Sammanhållen och samordnad statistik om barn och vuxna med funktionsnedsättning	21
Statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning...	22
Ett registerbaserat mått om insatser relaterade till funktionedsättning	23
SCB:s förslag avseende statistik om personer med funktionsnedsättning.....	26
Referenser	28

Sammanfattning

Denna rapport är SCB:s slutredovisning av regeringsuppdraget angående statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Rapporten vänder sig i huvudsak till regeringen, men även till relevanta statistikansvariga myndigheter och andra ämnesmyndigheter.

Uppdraget till SCB innebar att

- utvärdera och ge förslag på eventuell justering av myndighetens tidigare föreslagna definition av funktionsnedsättning från 2019
- ta fram och redovisa statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning
- fortsätta utvecklingsarbetet med att skapa ett mått över personer med funktionsnedsättning som är baserat på registeruppgifter
- ta fram en rapport som belyser skillnader mellan olika mått som syftar till att mäta aktivitets- eller funktionsnedsättning.

SCB har genomfört uppdraget i samråd med Myndigheten för delaktighet, Folkhälsomyndigheten, funktionshindersrörelsen och andra relevanta aktörer. Inom deluppdraget att utveckla ett registerbaserat mått har samråd därutöver skett med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Socialstyrelsen. Dialog har inom det uppdraget också förts med Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolinspektionen och Barnombudsmannen.

I enlighet med uppdraget ger SCB i rapporten förslag på

- ett registerbaserat mått över personer med funktionsnedsättning samt
- hur arbetet med statistik om personer med funktionsnedsättning kan bedrivas framåt.

Slutligen föreslår SCB att myndigheten ges i uppdrag att samordna statistiken om personer med funktionsnedsättning.

Inledning

Den 2 september 2021 gav regeringen SCB ett uppdrag angående statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning.¹ Uppdraget innehåller fyra delar:

- a) SCB ska utvärdera och ge förslag på eventuell justering av den definition av funktionsnedsättning som myndigheten föreslagit i sin avrapportering av regeringsuppdraget från 2019 avseende statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning.
- b) SCB ska ta fram och redovisa statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning.
- c) SCB ska fortsätta utvecklingsarbetet med att skapa ett mått över personer med funktionsnedsättning som är baserat på registeruppgifter.
- d) SCB ska ta fram en rapport som belyser skillnader mellan olika mått som syftar till att mäta aktivitets- eller funktionsnedsättning.

Uppdraget har genomförts i samråd med Myndigheten för delaktighet, Folkhälsomyndigheten, funktionshindersrörelsen och andra relevanta aktörer. Inom deluppdraget att utveckla ett registerbaserat mått har samråd därutöver skett med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Socialstyrelsen. Dialog har inom det uppdraget också förts med Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolinspektionen och Barnombudsmannen. Samtliga deluppdrag har redovisats separat i rapporter och tabellpaket enligt nedan.

- a) SCB 2023a. Definition av funktionsnedsättning i Undersökningarna av levnadsförhållanden. Delrapportering av regeringsuppdrag 2023:2.
- b) SCB 2023b. Statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning, tabeller 2021 och 2022.²
- c) SCB 2024a. Förslag på registerbaserat mått om funktionsnedsättning. Delrapportering av regeringsuppdrag 2024:1.

¹ Regeringen 2021a. Uppdrag angående statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning, regeringen den 8 september 2021, dnr S2021/06168.

² <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/undersokningarna-av-levnadsforhallanden-ulf-silc/pong/tabell-och-diagram/statistik-om-personer-med-funktionsnedsattning/tabeller-2022/>

- d) SCB 2024b. Olika sätt att mäta funktionsnedsättning.
Delrapportering av regeringsuppdrag 2024:2.

Inom SCB har en intern referensgrupp funnits som stöd för uppdragsansvariga, med kompetens från relevanta områden som; metod, mätteknik, registerhållning, juridik, samt kompetens från statistiker som arbetar med några av de urvalsundersökningar som genomförs där frågor ställs om funktionsnedsättning - Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning (SAPF) och undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF).

Denna rapport utgör SCB:s slutredovisning av uppdraget och utgår från slutsatserna i respektive delrapport. I rapporten redovisas även förslag till fortsatt hantering inom området statistik om person med funktionsnedsättning gällande såväl juridiska som ekonomiska förutsättningar. Målgrupp för rapporten är i huvudsak regeringen, och relevanta statistikansvariga myndigheter samt andra ämnesmyndigheter.

Disposition

Rapporten inleds med en bakgrundsbeskrivning som utgår från det regeringsuppdraget SCB hade 2019–2021 om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning (S2019/02245/FST). Sedan beskrivs de slutsatser som dragits i fyra delrapporter till föreliggande uppdrag 2021. Därefter lämnar SCB förslag i enlighet med regeringsuppdraget på ett registerbaserat mått över personer med funktionsnedsättning, och slutligen förslag på hur arbetet med statistik om personer med funktionsnedsättning kan bedrivas framåt. I det sammanhanget belyses såväl ekonomiska som juridiska förutsättningar för det fortsatta arbetet.

Bakgrund

Att mäta funktionsnedsättning

Det finns inget register i Sverige över alla personer med funktionsnedsättning. Det finns heller ingen etablerad definition av funktionsnedsättning i statistiskt syfte, varken nationellt eller internationellt. Vad SCB och andra nationella aktörer utgår ifrån är Socialstyrelsens termbank, där funktionsnedsättning beskrivs som en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. Och ett funktionshinder som en begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen.³ En funktionsnedsättning kan vara medfödd eller förvärvad, temporär eller permanent och kan medföra att en person är i behov av stöd under kortare eller längre tid för att leva ett liv så jämlikt personer utan funktionsnedsättning som möjligt (begreppet funktionsnedsättning beslutades i Socialstyrelsens termbank 2007).

Inte desto mindre finns en stor efterfrågan på statistik om personer med funktionsnedsättning och förekomst av funktionsnedsättning fångas primärt i urvalsundersökningar. Frågor ställs till exempel om urvalspersonen bedömer sig ha en funktionsnedsättning, med svarsalternativen ja eller nej.⁴ Eller utifrån ett batteri med frågor som är formulerade för att mäta olika svårigheter eller hinder i livet. Svarsalternativen är då ofta på en skala från inga till mycket omfattande svårigheter, där personer med stora svårigheter definieras som att de har en funktionsnedsättning.⁵

Via frågor i urvalsundersökningar som Undersökningarna om levnadsförhållanden, ULF, eller Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning, SAPF, kan en grupp med specifika egenskaper eller som möter givna hinder avgränsas, och deras situation kan jämföras med andras, för att få fram information om frågorna som ska belysas. Exempelvis sker detta inom ramen för uppföljningen av politikområdena barn, ungdomar, arbetsmarknad, hälsa och sociala frågor samt funktionshinderspolicen.

Urvalsundersökningar till individer medför dock en stor kostnad för datainsamling, och en väsentlig uppgiftslämnarbörd. Dessutom har

³ [Socialstyrelsens termbank](#) (4.3.3, 2023-02-21).

⁴ Ett exempel på en sådan fråga är en fråga SCB tagit fram inom ramen för regeringsuppdraget Statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning (Regeringen 2021a), och publicerat på www.scb.se (SCB 2023a).

⁵ Ett exempel på en sådan konstruktion är hur funktionsnedsättning definieras i ULF som en sammansättning av flera frågor, läs mer om det i SCB 2022a.

svarsfrekvenserna i urvalsundersökningar sjunkit över tid. Sammantaget medför detta begränsade möjligheter att använda uppgiften om funktionsnedsättning i urvalsundersökningar för att redovisa mer detaljerad statistik indelad på till exempel kommuntyp eller ålder och kön. Det finns därmed ett behov av att komplettera urvalsundersökningarnas mått på funktionsnedsättning med en registerbaserad befolkningstäckande ansats. Inte minst har den nationella strategin för funktionshinderspolicen från 2021 bidragit till detta.⁶ Den nya strategin gäller under en 10-årsperiod och har fokus på uppföljning. Det har resulterat i en ytterligare efterfrågan på kompletterande statistik.

Det finns ett behov av att redovisa statistik på en mer detaljerad nivå, exempelvis på regional nivå, eller för till exempel utrikes födda unga med funktionsnedsättning. Det är något som urvalsundersökningarna idag inte medger. I dialog med användare har det framkommit att de önskar möjlighet till ytterligare intersektionell redovisning än vad som görs i dagens urvalsundersökningar. SCB har därför fått i uppdrag av regeringen att utveckla statistiken om personer med funktionsnedsättning.

SCB:s arbete med statistik om personer med funktionsnedsättning

SCB har de senaste fem åren haft två uppdrag om statistik om personer med funktionsnedsättning. Uppdragen har sin grund i att riksdagen 2017 beslutade om nationella mål och en inriktning för funktionshinderspolicen (prop. 2016/17:188).

Uppdrag att utveckla statistik från urvalsundersökningar

I maj 2019 fick SCB i uppdrag av regeringen (Socialdepartementet) att redovisa statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning och har så gjort i utökade paket av tabeller med statistik om personer med funktionsnedsättning inom undersökningarna av levnadsförhållanden, ULF.⁷ Vidare skulle myndigheten göra en översyn av definitionen av funktionsnedsättning, relaterat till de frågor som ställs i urvalsundersökningar, och ta fram en definition/ett frågebatteri som kan användas som grund för nationell statistik i ett antal undersökningar. Detta resulterade i att SCB tog fram en fråga som rekommenderades till egna och andras undersökningar.⁸

⁶ Regeringen (2021b).

⁷ Uppdrag avseende statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning, regeringen den 13 maj 2019, dnr S2019/02245/FST.

⁸ SCB 2020.

Uppdraget 2019 tog också fasta på det harmoniseringsarbete som pågick inom EU samt hur det kunde kompletteras för nationella behov.⁹

SCB skulle också genomföra ett kartläggnings- och analysarbete för att samlat redovisa myndighetens bedömning av områden i behov av utveckling när det gäller statistik för personer med funktionsnedsättning. Vidare skulle myndigheten lämna förslag på prioriteringar och upplägg av arbetet framåt för att systematiskt kunna redovisa, utveckla och förbättra statistiken på området. SCB genomförde arbetet i samråd med Myndigheten för delaktighet, Folkhälsomyndigheten samt representanter från funktionshindersrörelsen och andra relevanta och berörda aktörer.

Flera myndigheter genomför urvalsundersökningar där det finns frågor om funktionsnedsättning till exempel Folkhälsomyndigheten och Arbetsmiljöverket. SCB samrådde inom ramen för uppdraget med myndigheter som genomför undersökningar för att i möjligaste mån ge förslag som harmoniserar frågor och definitioner även nationellt. Uppdraget delredovisades 28 februari 2020 och slutredovisades 28 februari 2021.¹⁰

I redovisningen redogörs för levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Detta utifrån frågebatterier¹¹ som används globalt för att följa upp bland annat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och inom EU:s statistiksamarbete gällande undersökningar om levnadsförhållanden och om arbetskraften. Till det kommer en fråga om funktionsnedsättning som används nationellt. SCB föreslog i återrapporten vilka definitioner, relaterat till de olika frågor som ställs i urvalsundersökningar, som bör användas framöver samt rekommenderade att den av SCB utvecklade nationella frågan¹² används i möjligaste mån i svenska undersökningar till vuxna (frågeformuleringen i den nationella frågan har sedan justerats).¹³

När det gällde insamlingen av undersökningen om barns levnadsförhållanden, Barn-ULF, föreslog SCB att den fråga som ställs i Skolbarns hälsovanor, som regelbundet genomförs av Folkhälsomyndigheten, ska användas även i Barn -ULF. Detta för att

⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1700.

¹⁰ SCB 2020 och SCB 2021a.

¹¹ Ett frågebatteri som kallas Washington Group Short Set, eller förkortas WG SS är rekommenderat för medlemsländerna i FN.

¹² SCB 2022b. Fråga för att mäta funktionsnedsättning A2021/3114, 2022-12-19.

¹³ SCB 2023b. Definition av funktionsnedsättning i Undersökningarna av levnadsförhållanden. Delrapportering av regeringsuppdrag 2023:2.

möjliggöra jämförelser av hur barn och unga svarar mellan undersökningar som görs till barn och unga i olika ålder.¹⁴

Under uppdragets gång publicerades på SCB:s hemsida en kartläggning av relationen mellan olika mått och ett antal registeruppgifter.¹⁵

SCB föreslog att myndigheten skulle få i uppdrag att årligen ta fram särskilda tabeller som möjliggör en mer detaljerad redovisning av gruppen ”personer med funktionsnedsättning” från ULF, än den officiella statistiken.

SCB föreslog vidare att föreslagen definition skulle utvärderas, samt att en rapport som belyser skillnader mellan olika mått på aktivitets- och funktionsnedsättning skulle tas fram. Denna rapport skulle syfta till att underlätta tolkningen av det inom EU harmoniserade frågebatteri¹⁶ som nu ingår i flera EU-reglerade undersökningar för att möjliggöra jämförelser på olika områden om personer med aktivitets- eller funktionsnedsättning. SCB såg också att det fanns ett stort intresse för att fortsätta utveckla ett registerbaserat mått för personer med funktionsnedsättning som kan komplettera de mått som finns i urvalsundersökningar och lämnade förslag på området.

¹⁴ SCB 2021b. Statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Slutrapport av regeringsuppdrag. S17 ff.

¹⁵ SCB 2020. Att mäta funktionsnedsättning. En jämförelse av olika statistikkällor.

¹⁶ Ett frågebatteri som förkortas GALI, Global Activity Limitation Indicator.

SCB:s uppdrag 2021–2024 om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning

Som fortsättning på uppdraget 2019 fick SCB i september 2021 ett ytterligare uppdrag (S2021/06168) angående statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Uppdraget innehåller fyra delar

- a) SCB ska utvärdera och ge förslag på eventuell justering av den definition av funktionsnedsättning som myndigheten föreslagit i sin avrapportering av regeringsuppdraget från 2019 avseende statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning.
- b) SCB ska ta fram och redovisa statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning.
- c) SCB ska fortsätta utvecklingsarbetet med att skapa ett mått över personer med funktionsnedsättning som är baserat på registeruppgifter.
- d) SCB ska ta fram en rapport som belyser skillnader mellan olika mått som syftar till att mäta aktivitets- eller funktionsnedsättning.

Inom uppdraget ingick att samråda med funktionshindersrörelsen och med ett flertal myndigheter såsom Arbetsförmedlingen, Folkhälsomyndigheten, Försäkringskassan, Myndigheten för delaktighet och Socialstyrelsen. Myndigheten har också sett behov av att i vissa delar samråda även med Barnombudsmannen, Skolverket, Skolinspektionen och Specialpedagogiska skolmyndigheten. Nedan sammanfattas de fyra delredovisningar som ingår i uppdraget.

Utvärdera föreslagen definition av funktionsnedsättning i ULF

I uppdraget har ingått att utvärdera och ge förslag på eventuell justering av den definition av funktionsnedsättning som myndigheten föreslagit i sin avrapportering av regeringsuppdraget från 2019 avseende statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning publicerad inom undersökningarna om levnadsförhållanden, ULF. Undersökningens syfte är att beskriva och möjliggöra analyser av levnadsförhållanden för olika grupper i befolkningen utifrån olika livsaspekter, till exempel boende, ekonomi, hälsa, fritid, medborgerliga

aktiviteter, sociala relationer, sysselsättning och arbetsmiljö, trygghet och säkerhet. Sedan 2004 genomför SCB även den EU-reglerade undersökningen Statistics on Income and Living Conditions (SILC). Från och med insamlingen 2021 integrerade SCB de två undersökningarna fullt ut, med ett helt och hållet gemensamt urval och formulär. Detta gjordes bland annat för att klara av de krav som ställts i och med den nya europeiska ramlagen (2019/1700), som implementerades 2021 och som omfattar ett antal urvalsundersökningar riktade till individer.¹⁷ Den integrerade undersökningen kallas på svenska för undersökningarna av levnadsförhållanden och förkortas ULF. Vid integreringen tillkom bl.a. en fråga om nedsatt aktivitetsförmåga, Global Activity Limitation Indicator (GALI). I ULF undersökningarna finns därför i dagsläget tre olika frågor som avser att definiera ”personer med funktionsnedsättning”.¹⁸ SCB lämnade 2019 ett förslag på vilken definition som den officiella statistiken ska utgå från.

Utifrån uppgifter som samlades in i ULF genomfördes en utvärdering av föreslagna definition av gruppen ”personer med funktionsnedsättning”. I det utökade tabellpaket som finns tillgängligt på SCB:s hemsida framgår att, beroende på vilken definition/svar på ett frågebatteri som används varierar andelen som uppger att de har någon typ av funktionsnedsättning mellan cirka 10 procent till 40 procent, och av dem uppger hälften (5 till 20 procent) att de har en funktionsnedsättning som medför vissa eller stora svårigheter att delta på olika arenor i samhället.¹⁹ I utvärderingen av de olika definitionerna gjordes jämförelser mellan de olika definitionerna i ULF, med olika bakgrundsvariabler som kön, född i Sverige/utrikes född och ålder. Efter utvärderingen föreslog SCB i juni 2022 en viss justering av den definition av funktionsnedsättning som myndigheten tidigare förslagit.²⁰

SCB bjöd i januari 2022 in till samråd med organisationerna Delaktighet, handlingskraft, rörelsefrihet, Folkhälsomyndigheten, Funktionsrätt Sverige, Förbundet Sveriges dövblinda, Hörselskadades riksförbund, Myndigheten för delaktighet, Nätverket unga för tillgänglighet, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar, Synskadades riksförbund, Sveriges dövas riksförbund för att diskutera de olika definitionerna. Diskussionerna på samrådsmötet i januari 2022, samt de skriftliga synpunkter som skickades in efter det mötet, visar att det finns olika uppfattningar om vilken definition som är att föredra.

¹⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1700.

¹⁸ Läs mer om de olika måtten i delrapporten SCB 2024b Olika sätt att mäta funktionsnedsättning. Delrapportering av regeringsuppdrag.

¹⁹ [Statistik om personer med funktionsnedsättning, tabeller 2021 \(scb.se\)](#)

²⁰ SCB 2022a.

Exempelvis förordar vissa av samrådsparterna en ”snävare” definition, medan andra samrådsparter förordar en ”bredare” definition av funktionsnedsättning för redovisning av statistik baserat på ULF. Det finns också de som inte tycker att någon av definition uppfyller deras behov. Det fanns, utifrån vad som framkom i samband med samrådet, inget givet val av definition. Samtidigt menar SCB att det finns ett behov av att nå samsyn om vilken definition av redovisningsgruppen personer med funktionsnedsättning som ska användas inom den officiella statistiken. SCB rekommenderar en definition att använda inom undersökningarna för levnadsförhållanden. Här tar SCB fasta på en med andra länder harmoniserad²¹ men ”snäv” definition, och kombinerar den med den beskrivning uppgiftslämnaren själv ger av att hen har en funktionsnedsättning. Det innebär att redovisningsgruppen ”personer med funktionsnedsättning” i den officiella statistiken från undersökningarna om levnadsförhållanden omfattar personer enligt nedanstående definition.²²

Med den av SCB rekommenderade definitionen inom ULF skattas andelen personer med funktionsnedsättning till cirka 19 procent av befolkningen i åldersgruppen över 16 år, 2022.

Personer som svarat ”stora svårigheter” eller ”kan inte alls” på minst en av frågorna inom Washington Group Short Set om de kan se, höra, gå/gå i trappor, komma ihåg/koncentrera sig, ta hand om sig själv eller kommunicera och/eller svarat ”Ja” på den nationella frågan Har du någon funktionsnedsättning? Till exempel fysisk, psykisk, kognitiv, intellektuell eller neuropsykiatrisk?

Redovisa statistik över levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning från ULF

Inom uppdraget skulle SCB ta fram och redovisa statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Det har gjorts genom att mer omfattande tabeller som redovisar statistik över levnadsförhållande för personer med funktionsnedsättning publicerats på hemsidan inom ramen för undersökningarna om levnadsförhållanden (ULF) 2021 och 2022. Till exempel publicerades i juli 2023 med underlag i ULF från 2022 tabeller som redovisar gruppen personer med funktionsnedsättning utifrån ett flertal definitioner inkl. den av SCB rekommenderade²³ och här beskrivs ett urval av resultaten.²⁴

²¹ Den harmonisering som görs av socialstatistiken inom EU avseende personer med funktionsnedsättning utgår från det arbete som har gjorts internationellt genom Washington Group (WG). WG är en så kallad City Group under FN:s statistikkommission. WG består av representanter för nationella statistikinstitut och andra statistikansvariga myndigheter, internationella samarbetsorganisationer (till exempel FN-organ som Världshälsoorganisationen (WHO), civila samhället, funktionshindersonsorganisationer och forskare.

²² SCB 2022a. Definition av funktionsnedsättning i Undersökningarna av levnadsförhållanden. Delrapportering av regeringsuppdrag. Levnadsförhållanden 2022:3, s23.

²³ SCB 2023b. Definition av funktionsnedsättning i Undersökningarna av levnadsförhållanden. Delrapportering av regeringsuppdrag 2023:2, s 28 ff.

²⁴ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/undersokningarna-av-levnadsforhallanden-ulf-silc/pong/tabell-och-diagram/statistik-om-personer-med-funktionsnedsattning/tabeller-2022/>

Det framkommer att levnadsförhållandena skiljer sig mellan personer med funktionsnedsättning och övriga i befolkningen i åldern 16 år och äldre. Personer med funktionsnedsättning bor i högre grad ensamma. De är i lägre grad nöjda med livet. Det är också en lägre andel som regelbundet ägnar sig åt någon fritidsaktivitet utanför hemmet och motionerar eller sportar. En högre andel bland personer med funktionsnedsättning saknar kontantmarginal och/eller har inte råd att varje år åka på en veckas semester. En lägre andel har en nära vän, en lägre andel tycker att deras hälsa är bra och en högre andel har svåra besvär av ångslan, oro och ångest.

Utvecklingen av ett mått om funktionsnedsättning baserat på register

SCB fick också i uppdrag att fortsätta utvecklingsarbetet med att skapa ett mått över personer med funktionsnedsättning som är baserat på registeruppgifter.

Arbetet med att utveckla ett registerbaserat mått för personer med funktionsnedsättning har skett i samråd med Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för delaktighet, Arbetsförmedlingen, Socialstyrelsen och Försäkringskassan. I uppdraget framgår att ett registerbaserat mått om personer med funktionsnedsättning ska kunna användas som en bakgrundsvariabel och bidra till en mer omfattande statistik om personer med funktionsnedsättning. Särskilt avser detta behov av ytterligare statistik om personer med funktionsnedsättning utifrån ålder, kön, geografisk plats, födelseregion samt socioekonomisk bakgrund för att möjliggöra analys av personers situation på olika områden. Målet med arbetet har varit att ta fram ett mått som är användbart och förhållandevis stabilt över tid. Några huvudsakliga överväganden har diskuterats under arbetets gång;

- Vilka register ska ett sådant mått baseras på?
- Ska det vara ett befolkningstäckande mått eller olika mått för olika åldersgrupper?
- Vilken referenstid/periodicitet ska måttet ha?

Det konstaterades att det eventuellt skulle vara möjligt att basera måttet på uppgifter från patientregistret men det bedömdes av samtliga myndigheter SCB samrått med som svårt att utifrån dessa uppgifter kunna avgöra om den uppgift om sjukdom och hälsoproblem som förekom också medförde en funktionsnedsättning. Därför inventerades i stället register om uppgifter om offentliga insatser till personer med funktionsnedsättning, och ett förslag på ett mått baserat på sådana uppgifter har tagits fram.

Uppgifter om insatser som förslås ingå i det registerbaserade måttet kommer från olika källor. Det är insatser som beviljas från det offentliga till personer med funktionsnedsättning och skiljer sig åt till innehåll och syfte mellan olika åldersgrupper. Barn, personer i skol- och

arbetsför ålder och äldre kan beviljas olika insatser. Efter att ha undersökt huruvida flera mått, för olika åldersgrupper, var en lämplig lösning har SCB i sitt slutliga förslag landat i att föreslå ett mått utan åldersavgränsning. Måttet kallas *Personer med Insatser relaterade till Funktionsnedsättning, PIF*.²⁵ För att understryka att måtten identifierar just personer som har *beviljats insatser* relaterade till funktionsnedsättning, och *inte* samtliga personer med funktionsnedsättning, förkortas det registerbaserade måttet PIF.²⁶ Måttet föreslås efter dialog med aktuella myndigheter framställas av administrativa registeruppgifter från SCB, Arbetsförmedlingen, Socialstyrelsen, Skolverket och Försäkringskassan. Regelbunden dialog har också förts med Myndigheten för delaktighet och Folkhälsomyndigheten inom uppdraget. Till följd av att måttet föreslås inkludera uppgifter på utbildningsområdet från Skolverket har SCB även haft dialog med Skolverket samt Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolinspektionen och Barnombudsmannen.

Vid tillämpning av det föreslagna registerbaserade måttet kommer målpopulationen att vara personer som erhållit minst en insats relaterad till funktionsnedsättning, under ett givet år. SCB ser förslaget om ett registerbaserat mått som ett komplement till befintliga urvalsundersökningar där personer själva uppger att de har en funktionsnedsättning, en nedsatt aktivitetsförmåga eller ett hälsoproblem. Ett registerbaserat mått kan inte ersätta urvalsundersökningarna då det inte finns något register om personer med funktionsnedsättning i befolkningen.

Tabell 1. Registeruppgifter som föreslås ingå i måttet *Personer med insats relaterad till funktionsnedsättning*. Hela befolkningen.

Register	Källa
Registret över totalbefolkningen Uppgift om skolgång (folkhögskola) anpassad för personer med funktionsnedsättning samt sökta insatser inom skolan för elever med funktionsnedsättning (enligt förordningen (2007:1345) om statsbidrag vid vissa studier för personer med funktionsnedsättning)	SCB
Registret över insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSO) Registret över socialtjänstinsatser till äldre och personer med funktionsnedsättning enligt socialtjänstlagen, SoL (2001:453)	Socialstyrelsen
Inskrivna vid Arbetsförmedlingen med insats relaterad till funktionsnedsättning enligt förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga	Arbetsförmedlingen

²⁵ SCB 2024a. Förslag på registerbaserat mått om funktionsnedsättning. Delrapportering av regeringsuppdrag.

²⁶ Insatser i begreppet något man investerar som kan vara ett bestämt arbete eller en ansträngning, eller ett bidrag (Svenska akademins ordbok).

Uppgift om insatser till personer med funktionsnedsättning enligt Socialförsäkringsbalken (2010:100).	Försäkringskassan
Uppgift om skolgång (grundskola/anpassad grundskola, anpassad gymnasieskola, anpassad vuxenutbildning) samt insatser inom utbildningen för elever med funktionsnedsättning enligt Skollag (2010:800)	Skolverket

Källa: För ytterligare information om i det registerbaserade måttet ingående komponenter se rapport SCB 2024a

Måttet visar andelen personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning i alla åldrar i relation till övriga befolkningen, men inte andelen i befolkningen som har funktionsnedsättning.

Tabell 2. Antal och andel personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning (exkl. insatser på utbildningsområdet) bland barn, befolkningen i arbetsför ålder och äldre över 65 år.

	0–17 år		18–64 år		65–100+ år	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Flicka/kvinna	25 200	2,3	216 800	7,4	252 800	41,9
Pojke/man	50 100	4,4	191 200	6,2	140 000	34,2
Totalt	75 300	3,4	408 700	6,8	393 900	38,0

Källa: SCB 2024a. Avrundat till närmsta 100-tal.

SCB bedömer måttet som relevant då det ger redovisningsgrupper för personer med (insatser relaterade till) funktionsnedsättning, för jämförelse med övriga befolkningen och att det därmed uppfyller ett statistiskt syfte. Måttet bedöms som möjligt att använda på ett antal områden till exempel som bakgrundsvariabel för redovisning av grupper och undergrupper som ofta är små, för analys, även för grupper och undergrupper som ofta blir små i urvalsundersökningar. Måttet kan åldersavgränsas efter syfte, användning och intressepopulation, och det är möjligt att konstruera en tidsserie. Måttet kan också användas för redovisning av statistik på till exempel kommunal och regional nivå.

Arbetsförmedlingen, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Försäkringskassan bedömer måttet som relevant och användbart i analyser på olika områden. Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Barnombudsmannen och Skolinspektionen ser även att PIF kan förbättra möjligheterna till analys om barn och unga med funktionsnedsättning.

Olika sätt att mäta funktionsnedsättning

Inom uppdraget har också ingått att belysa skillnaderna mellan olika mått som syftar till att mäta aktivitets- eller funktionsnedsättning. I delrapporten *Olika sätt att mäta funktionsnedsättning* analyseras skillnaderna mellan olika mått eller definitioner i samma undersökning

och samma definition i två olika undersökningar.²⁷ Därutöver jämförs de olika definitionerna med en preliminär version av det registerbaserade måttet PIF, där uppgifter om insatser på utbildningsområdet inte är inkluderade. Undersökningarna som används är undersökningarna om levnadsförhållanden, ULF och situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning, SAPF. De två undersökningarna har olika syfte och riktas till personer i olika åldersgrupper. SAPF är en del av Arbetskraftsundersökningen, AKU och urvalet där utgörs av personer som i AKU uppgett att de har en funktionsnedsättning som sedan får svara på ytterligare frågor. I tabellen nedan redovisas den skattade andelen i åldersgruppen 20–64 år som uppger en funktionsnedsättning utifrån olika mått och för PIF. Som synes varierar andelen stort mellan måtten. En och samma fråga ställd i två olika undersökningar kan ändå ge upphov till att andelen som skattas blir olika stor (se till exempel GALI i tabell 3 nedan).

Tabell 3. Andel personer 20–64 år med funktionsnedsättning i urvalet, typ av mått och undersökning 2022, samt för registerbaserat mått PIF (exkl. insatser inom utbildningsområdet), 2021.

	Total	
	Andel	Felmarginal
WG - SS i ULF	7,1	0,8
WG – SS + nationell fråga i ULF	15,5	1,1
GALI i ULF	18,6	1,2
GALI i AKU	13,7	0,8
Nationell fråga i ULF	12,1	1,0
Nationell fråga i SAPF	10,3	0,7
PIF	6,7	-

Kommentar: För ytterligare information se SCB 2024b.

Mättekniska analyser och kognitiva analyser på området visar att den huvudsakliga skillnaden mellan gruppen som definieras som personer med funktionsnedsättning i urvalsundersökningarna uppstår till följd av frågeformuleringen som används för att definiera målgruppen. Också syftet (i vilket sammanhang frågorna ställs) och populationsurvalen för undersökningarna har betydelse.

Därutöver har vilken insamlingsmetod som används för att samla in uppgifterna (webbenkät, telefonintervju m.m.) betydelse då insamlingsmetoder i olika grad är tillgängliga för personer med olika funktionsnedsättningar. Var i undersökningen frågan ställs kan också ha betydelse för vilka svar som ges.

²⁷ SCB 2024b.

Washington Group Short Set (WG-SS) togs fram med målet att skapa ett statistiskt hållbart mått för internationella jämförelser, inte för att försöka identifiera hela gruppen med funktionsnedsättning. I WG-SS har man valt ett urval specifika svårigheter och hinder en person kan uppleva som man anser identifierar gruppen med funktionsnedsättning i tillräcklig grad för att kunna göra relevanta jämförelser med övriga befolkningen. WG-SS:s fokus på ett fåtal specifika svårigheter och hinder kan vara orsaken till den, i jämförelse med övriga mått i urvalsundersökningarna, lägre andelen individer med funktionsnedsättning, enligt detta mått. En fördel är att resultat kan redovisas för en grupp med nedsatt aktivitets- eller funktionsförmåga inom ett antal områden (syn, hörsel, rörlighet m.m.).

Global Activity Limitation Indicator (GALI) skiljer sig från övriga presenterade mått dels då den fokuserar på aktivitets hinder snarare än "objektiv" eller självupplevd funktionsnedsättning. Därtill inbegriper måttet begreppet "hälsa" och öppnar därmed i viss mån upp för andra tolkningar. Måttets delvisa fokus på hälsa kan förklara den jämförelsevis högre andelen individer med funktionsnedsättning relativt rapportens övriga mått. Att begreppet hälsa ingår i frågeformuleringen har också mött kritik från delar av funktionshindersrörelsen.

Den nationella frågan fokuserar på den självupplevda situationen, urvalspersonen får själv göra en bedömning av om hen har en funktionsnedsättning. Den nationella frågan har den jämnaste fördelningen när det gäller såväl kön som ålder. Det är SCB:s erfarenhet att en "enfrågelösning" är tillräckligt för att på aggregerad nivå jämföra gruppen med funktionsnedsättning med övriga populationen. Däremot fungerar måttet av självklara skäl inte för uppdelning på olika typer av funktionsnedsättning.

Det inom uppdraget föreslagna registerbaserade måttet (PIF) har tagits fram för att komplettera de mått som finns i olika urvalsundersökningar. PIF kan inte användas för att redovisa statistik uppdelad på typ av funktionsnedsättning, men däremot för att redovisa detaljerad statistik för personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning och för jämförelser med gruppen utan insatser för funktionsnedsättning.

Det statistiska syftet för samtliga mått är främst att skapa redovisningsgrupper för att kunna jämföra situationen på olika områden för personer med funktionsnedsättning med personer utan funktionsnedsättning. Att det finns skillnader mellan de olika måtten är naturligt då definition och ordval, eller ingående uppgifter, styr vilka som i frågeögonblicket känner sig träffade, eller som omfattas. Alla mått fyller dock sitt statistiska syfte då de ger signifikanta skillnader mellan redovisningsgrupperna vid jämförelse av till exempel levnadsförhållanden.

Andra uppdrag av relevans

Under 2021 genomfördes ett utvecklingsprojekt för undersökningen om situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning (SAPF). Utvecklingsarbetet föranleddes av att ansvaret för undersökningen övergick till SCB från Arbetsförmedlingen. Arbetet slutrapporterades 20 december 2021 till Arbetsmarknadsdepartementet.²⁸ Statistik för 2022 publicerades i april 2023 och resultat avseende 2023 kommer att publiceras våren 2024. Underlag från SAPF har använts i delrapporten *Olika sätt att mäta funktionsnedsättning*.

I regleringsbrevet för verksamhetsår 2023 fick SCB i uppdrag att ta fram förslag på vilken statistik som kan användas, och vilka analyser som kan göras, för att beskriva ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. Statistiken och analyserna ska beskriva löneskillnader och andra inkomstskillnader, och kunna följas över tid. Uppdraget delredovisas den 31 januari 2024, delredovisningen ska innehålla förslag på vilken statistik som kan användas och vilka analyser som kan göras för att beskriva skillnaderna. Uppdraget slutredovisas den 12 december 2024 till Arbetsmarknadsdepartementet. Det registerbaserade måttet PIF har i en preliminär version använts för att undersöka vilka analysmöjligheter ett registerbaserat mått kan bidra med. I det uppdragets delrapport konstateras att PIF har ett potentiellt brett användningsområde och att ett fortsatt arbete med framställning av indikatorer för uppföljning av ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning förutsätter att det av SCB föreslagna måttet Personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF), fastställs. För att statistik om funktionsnedsättning ska kunna tas fram i syfte att framställa officiell statistik om jämställdhet krävs att den av SCB föreslagna ändringen av förordning om officiell statistik genomförs.²⁹

²⁸ SCB 2021d. Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning. Förslag på innehåll och genomförande fr.o.m. 2022. Dnr A2021/0108.

²⁹ SCB 2023a. Hemställan om ändring i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken: utbildnings- och jämställdhetsstatistik, SCB 25 april 2023, dnr A2022/3785.

Fortsatt arbete på SCB med statistik om personer med funktionsnedsättning

I det följande beskrivs SCB:s bedömningar av vilka behov som finns för att långsiktigt skapa en robust och samtidigt uttömmande och sammanhållen statistik för uppföljning av funktionshinderpolitiken och mer generellt levnadsförhållanden och villkor för personer som lever med funktionsnedsättning i Sverige. SCB har till följd av regeringens strategi för uppföljning av funktionshinderspolitiken som gäller till och med 2031 sett ett ökat intresse av statistik på området.

Sammanhållen och samordnad statistik om barn och vuxna med funktionsnedsättning

Statistik om personer med funktionsnedsättning finns att tillgå i Sverige i ganska stor utsträckning, jämfört med många andra länder. Men den ser olika ut inom olika statistikområden. Statistiken samlas också in inom flera olika urvalsundersökningar vilket innebär olika frågeställningar, definitioner, syften och populationer. Urvalsundersökningar kan ge svar på viktiga frågor men har begränsningar när det gäller detaljerad analys om små grupper förhållanden. Det är därför svårt att utifrån dessa jämföra och dra mer generella slutsatser. En av de stora utmaningarna när det gäller uppföljning av situationen, på olika områden, för personer med funktionsnedsättning är att statistik produceras av många aktörer och i olika syften vilket kan ge intryck av ett splittrat och otydligt ansvar.

Inom ramen för föreliggande uppdrag har SCB genomfört samråd med många olika myndigheter och organisationer på såväl producent- som användarsidan. Den samordning som detta medfört har möjliggjort för SCB att utarbeta ett förslag på en fråga att använda inom flera undersökningar på SCB och hos andra statistikansvariga myndigheter, för att bättre kunna belysa situationen för personer med funktionsnedsättning som den avspeglas i de olika undersökningarna. SCB använder frågan⁵⁰ kallad "den nationella frågan" då den är specifik för Sverige, i ULF och i AKU. Samordning och samråd har också skett med utpekade myndigheter inom regeringsuppdraget om att utveckla ett registerbaserat mått. Sammantaget har samordningen bidragit till att öka möjligheterna att framöver analysera såväl levnadsförhållanden

⁵⁰ SCB 2022b.

som situationen på arbetsmarknad för personer med funktionsnedsättning.

SCB ser att det finns ett fortsatt behov av samordning av frågor rörande statistik om personer med funktionsnedsättning.

Under hösten 2023 genomförde SCB en konferens om statistik om barns rättigheter tillsammans med Barnombudsmannen, där ett 40-tal myndigheter och organisationer medverkade. Under dagen återkom föreläsare och deltagare till att brister i statistiken om barn med funktionsnedsättning var en av de stora utmaningarna. Både föreläsare och deltagare efterlyste därutöver samordning om mått på funktionsnedsättning, samt gemensamma arbetsätt.

Inom ramen för ett regeringsuppdrag om statistik för uppföljning av Agenda 2030 lämnade SCB ett förslag om att tillskapa ett statistikområde i förordningen om officiell statistik för statistik om personer med funktionsnedsättning; ”Ett tydligt sammanhållet statistikansvar för området funktionshinder torde i längden väsentligt förbättra förutsättningarna för analyser på området. För att uppnå detta skulle området behöva införas i förordning (2001:100) om den officiella statistiken och en statistikansvarig myndighet utses.”³¹ SCB gör bedömningen att ett sådant behov kvarstår.

Statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning

SCB har inom ramen för två uppdrag publicerat utökad statistik om levnadsförhållandena på olika områden för personer med funktionsnedsättning. Statistiken är redovisad för kvinnor och män och olika åldersgrupper, samt för personer med svensk och utländsk bakgrund, och utifrån flera olika frågebatterier för att identifiera personer med funktionsnedsättning med tillhörande definitioner. SCB har i detta samverkat nära med Myndigheten för delaktighet för att fastställa vilken statistik som har kunnat levereras och vilka behov som funnits. I föreliggande uppdrag har SCB publicerat och levererat en stor mängd tabeller. SCB har också, inom ramen för detta regeringsuppdrag, fastställt vilken definition av funktionsnedsättning som ska användas för redovisning av ULF-statistik baserat på de olika frågor som ställs i undersökningen.³² Från och med 2024 har SCB inte längre något särskilt uppdrag att redovisa eller leverera det utökade paketet av tabeller med statistik om personer med funktionsnedsättning. SCB kommer dock även fortsättningsvis att redovisa variabeln ”personer med funktionsnedsättning” i de reguljära ULF-tabellerna i enlighet med den

³¹ SCB 2017. S 68.

³² SCB 2022a.

definitionen som fastställts för officiell statistik om levnadsförhållanden inom ramen för detta uppdrag.

Myndigheten för delaktighet, med ansvar för att samordna myndigheters uppföljning av funktionshinderspolitiken och SCB ser gemensamt behovet av att en utökad statistikredovisning om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning kvarstår. Om så ska vara fallet behöver dock myndigheten fortsatt uppdras detta.

Ett registerbaserat mått om insatser relaterade till funktionsnedsättning

SCB föreslår i delrapporten *Förslag på registerbaserat mått om funktionsnedsättning*³³ ett registerbaserat mått kallat Personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning, förkortat PIF. Syftet är att det registerbaserade måttet på sikt ska kunna användas som bakgrundsvariabel för ytterligare statistik om personer med funktionsnedsättnings situation. Ett fortsatt arbete behövs om det registerbaserade måttet som är avhängigt att myndigheten får i uppdrag att hålla det registerbaserade måttet. För att måttet ska kunna användas som bakgrundsvariabel krävs vidare analyser av måttets olika delkomponenters validitet. Det vore också önskvärt att SCB får möjlighet att komplettera den preliminära version som använts i utvecklingsarbetet med ytterligare uppgifter främst på utbildningsområdet. Måttet har förutsättningen att bidra till att i fler statistikprodukter än i dag kunna jämföra en population med funktionsnedsättning med en population som inte har funktionsnedsättningar (eller, för att vara exakt, som inte har några insatser relaterade till funktionsnedsättning). Måttet möjliggör på så vis framställningen av fler och mer finfördelade uppgifter, även på regional och kommunal nivå, om hur livet ter sig för personer med funktionsnedsättning jämfört med personer utan funktionsnedsättning.

Måttet kommer också att kunna användas som hjälpinformation, vid insamling och framställning av annan statistik vilket bör leda till kvalitetshöjningar i flera statistikprodukter som avser individer.

För att måttet ska kunna konstrueras enligt det förslag som SCB lägger, behöver de juridiska förutsättningarna finnas på plats. Om inte de juridiska förutsättningarna kommer på plats kan måttet komma att underskatta barn och unga med insatser relaterade till funktionsnedsättning då uppgifter på utbildningsområdet inte kan inkluderas. Det kan då eventuellt bli aktuellt att begränsa måttet till vuxna from 18 års ålder.

³³ SCB 2024a.

Juridiska förutsättningar

Det registerbaserade måttet som föreslås är utvecklat för att bidra till en bättre uppföljning av bland annat levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning oavsett ålder.

Behandlingen av känsliga personuppgifter om hälsa, dit uppgift om funktionsnedsättning hör, är nödvändig för att framställa statistik på området. Inom regeringsuppdraget har känsliga personuppgifter behandlats med stöd i §15 Lagen om officiell statistik (LOS). Där klargörs att personuppgifter som avses i artikel 9.1 (känsliga personuppgifter) och artikel 10 i EU:s dataskyddsförordning får behandlas om det följer av föreskrifter som regeringen meddelar.

För framtida hantering av ett registerbaserat mått, som inkluderar uppgifter på utbildningsområdet i enlighet med det förslag SCB lagt, krävs dock ändring i bilagan till förordningen om officiell statistik. I dagsläget medger regelverket att ett registerbaserat mått av denna karaktär behandlar känsliga uppgifter inom ett antal statistikområden inom den officiella statistiken, nämligen Levnadsförhållanden, Sysselsättning, Förvärvsarbete och arbetstider, Arbetskraftsundersökningar, Vakanser och arbetslöshet och Folkhögskola. Detta framgår av Förordningen om den officiella statistikens bilaga. Inom områdena Jämställdhet och Befolkningens utbildning och studiedeltagande är det inte angett att några känsliga personuppgifter om hälsa får behandlas.

SCB gjorde våren 2023 en hemställan till regeringen³⁴ vad gäller just områdena befolkningens utbildning och studiedeltagande samt jämställdhet. Om hemställan bifalles, och myndigheten därmed får stöd för att i vissa fall för utbildningsstatistik behandla känsliga personuppgifter som avser hälsa, finns förutsättningar för att inkludera de uppgifter som finns inom utbildningsområdet i det registerbaserade måttet. Det skulle också innebära att det fortsättningsvis inom jämställdhetsstatistiken är möjligt att använda sig av det föreslagna registerbaserade måttet till exempel för analyser av ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning.

Om förändringar inte sker i enlighet med hemställan, och det inte finns ett särskilt uppdrag från regeringen, bedömer SCB att det registerbaserade måttet inte kan inkludera uppgifter om insatser relaterade till funktionsnedsättning på utbildningsområdet, och att användningsområdena för det registerbaserade måttet begränsas.

³⁴ SCB 2021c och SCB 2023a.

Utveckling och kvalitetssäkring av ett registerbaserat mått

SCB bedömer att det finns ett behov av att fortsätta utveckla det registerbaserade måttet innan det kan tillämpas fullt ut. En längre tidsserie behöver tas fram för att analysera tillförlitligheten och stabiliteten över tid. Inte minst handlar det om analyser av hur populationen som omfattats av måttet påverkats av de regelförändringar som gjorts för de ingående insatserna det senaste decenniet.

När årsuppgifter för 2023 inkluderats i det registerbaserade måttet, bedömer SCB att skillnader bör belysas mellan det registerbaserade måttet och undersökningen om Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning, SAPF för år 2023. I den undersökning som genomförs 2023 finns frågor om personers behov av och tillgång till insatser för att delta i arbetslivet, som bedöms relevanta att analysera med hjälp av det registerbaserade måttet för att få ökad kunskap om populationen i arbetsför ålder som avgränsas av måttet. Samtidigt ges ökad kunskap om den aktuella populationen i urvalsundersökningen.

Barnrättskommittén och utredningen om Mer kunskap om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet efterfrågar mer kunskap om barn med funktionsnedsättning.³⁵ Undersökningen Barn-ULF, som har urvalet barn i åldern 12 till 18 år, och som genomförs i ny tappning under 2023 bör här vara av visst intresse. Det kan vara relevant att göra jämförelser med det registerbaserade måttet när måttet uppdaterats med uppgifter för 2023, särskilt om måttet kan inkludera föreslagna uppgifter inom utbildningsområdet. I Barn-ULF ställs samma fråga till respondenterna som i Skolbarns hälsovanor, en undersökning som genomförs av Folkhälsomyndigheten, men med ett annat urval. SCB skulle, i samråd med Folkhälsomyndigheten och andra relevanta aktörer, kunna genomföra jämförelser mellan undersökningarna, med utgångspunkt i det registerbaserade måttet. Samtidigt skulle det vara möjligt med en särskild analys av just barns levnadsförhållanden med utgångspunkt i det registerbaserade måttet.

Det finns också efterfrågan på statistik om äldre med tidigare förvärvat funktionsnedsättning i jämförelse med dem som förvärvat nedsättningar till följd av åldrande. För att det ska vara möjligt behövs en längre tidsserie av det registerbaserade måttet än vad som varit möjligt att producera inom uppdraget. SCB ser möjligheten att bedriva ett sådant arbete avseende statistik om äldre med funktionsnedsättning, och att genomföra användarträffar för att identifiera ytterligare utvecklingsbehov.

³⁵ Kommittén för barnets rättigheter 2023 och SOU 2023:95.

SCB:s förslag avseende statistik om personer med funktionsnedsättning

För att kunna tillgängliggöra statistik långsiktigt med god kvalitet på fler områden, inte minst med avseende på strategin för uppföljning av funktionshinderspolitiken som löper t.o.m. 2031 menar SCB att det finns behov av att statistiken är sammanhållen och samordnad, och att det kan finnas skäl att utse en statistikansvarig myndighet på området, med ansvar även för samordning på området.

SCB bedömer att det finns en fortsatt efterfrågan på statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning, och att myndigheten kan fortsätta producera utökad statistik inom området om de förutsättningar som gjort den utökade statistiken möjlig kvarstår.

SCB bedömer att myndighetens förslag på ett registerbaserat mått för personer med (insatser relaterade till) funktionsnedsättning håller en god kvalitet, men att de ändringar av Förordningen om officiell statistik som efterlysts av myndigheten i hemställan daterade 2023 behöver ske för att måttet ska kunna inkludera uppgifter på utbildningsområdet.³⁶ Myndigheten ser också fortsatta utvecklingsbehov av måttet avseende barn och äldre – inte minst behöver olika delkomponenters bidrag analyseras vidare och måttets reliabilitet över tid analyseras, inom uppdraget har en preliminär version av det registerbaserade måttet producerats för åren 2019-2021. Det finns också behov av att jämföra det registerbaserade måttet med resultaten från ett antal, ovan nämnda, urvalsundersökningar.

Myndigheten har, i grova drag, försökt bedöma vilka resurser som behövs för att fortsatt samordna, utveckla och tillgängliggöra statistik och analyser på området. Dessa resurser ryms inte inom de kommande årens förvaltningsanslag. Uppskattningarna av kostnader baseras på befintliga underlag om tidsåtgång inom detta uppdrag, och bedömda resursbehov för framtida produktion av tidserie, utökade tabellpaket och analyser.

- Under 2024 och 2025 behöver myndigheten kunna fortsätta utveckla och kvalitetssäkra en registervariabel om insatser relaterat till funktionsnedsättning. Det inkluderar att SCB framställer ett register på befolkningsnivå med historiska och nyare uppgifter³⁷ för en längre tidsserie, som inkluderar uppgifter på utbildningsområdet, samt gör en analys om i vilken omfattning regeländringar påverkar registervariabelns

³⁶ SCB 2023a. Hemställan om ändring i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken: utbildnings- och jämställdhetsstatistik, SCB 25 april 2023, dnr A2022/3785.

³⁷ Inom uppdraget har en preliminär version av det registerbaserade måttet producerats för åren 2019-2021.

population. SCB ser också behov av att genomföra analyser av Barn-ULF andra undersökningar och registervariabeln. En uppskattning av kostnaden för ett sådant arbete är ca 1,5–2 mnkr per år.

- SCB ser att samordning av statistik om personer med funktionsnedsättning kan ge stora möjligheter till förbättrad statistik. Regeringen kan därför ge SCB i uppdrag att under år 2024 och 2025 samtidigt samordna statistik om personer med funktionsnedsättning inom det svenska statistiksystemet. Den fortsatta utvecklingen av ett registerbaserat mått kommer att bidra till en samordning då myndigheten behöver samråda med andra myndigheter. I takt med att utvecklingsbehovet minskar kommer dock behovet att kvarstå av samordning. SCB bedömer att det medför en kostnad om ca ytterligare 300 tkr årligen.
- SCB ser ett behov av att fortsatt producera utökade tabellpaket om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning från Undersökningarna om levnadsförhållanden (ULF) för de kommande åren och att detta görs i samråd med Myndigheten för delaktighet, som har uppdraget att samordna uppföljningen av funktionshinderpolitiken. SCB bedömer att det medför en kostnad om ca 300 tkr årligen.
- Givet den nationella strategin för uppföljning av funktionshinderspolitiken som gäller t.o.m. 2031, och givet erfarenheterna från de flertalet, ibland kortare ibland längre, uppdrag som genomförts under åren 2019 - 2024, menar myndigheten att det finns ett långsiktigt behov av att samordna och utveckla och återkommande tillgängliggöra statistik om personer med funktionsnedsättning på relevanta områden. Det är viktigt för myndigheten att det finns framförhållning och tydliga indikationer på att SCB kommer ges möjlighet att möta den efterfrågan som finns. Mer och mer fokus på registerbaserad statistik medför att myndigheten behöver möjlighet att arbeta strategiskt med kompetensförsörjning på området, och för det krävs rimliga planeringshorisonter. För att kunna bedriva ett sådant arbete från och med 2026 är en uppskattning av kostnaden i nuläget ca 1,5–2 mnkr årligen.

Referenser

Förordning (EU) 2019/1700. Om fastställande av en gemensam ram för europeisk statistik om personer och hushåll, som grundas på uppgifter på individnivå som samlas in genom urvalsundersökningar. [Förordning - 2019/1700 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Kommittén för barnets rättigheter 2023. Konventionen om barnets rättigheter. *Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport.* CRC/C/SWE/CO/6-7, 2023-03-07. [CRC/C/SWE/CO/6-7 \(regeringen.se\)](#)

Regeringens proposition 2016/17:188 *Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken.* [Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken \(regeringen.se\)](#)

Regeringen 2019. *Uppdrag avseende statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning.* Regeringsbeslut den 13 maj 2019. Dnr S2019/02245/FST.

Regeringen 2021a. *Uppdrag angående statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning.* Regeringsbeslut den 8 september 2021. Dnr S2021/06168.

Regeringen 2021b. *Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031.* [Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021-2031 \(regeringen.se\)](#)

SCB 2017. *Om statistikbaserad uppföljning av Agenda 2030. Slutrapport av uppdrag till Statistiska centralbyrån om statistikbaserad analys av Sveriges genomförande av Agenda 2030.*

SCB 2020. *Delrapportering – Uppdrag avseende statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning.* Dnr A2019/2170, 2020-02-17.

SCB 2021a. *Statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning Slutrapport av regeringsuppdrag.*

SCB 2021b. *Hemställan om ändring i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken (bilagan).*

SCB 2021c. *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning. Förslag på innehåll och genomförande fr.o.m. 2022.* Dnr A2021/0108.

